

**MUSIQA TA'LIMI SIFATINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLI VOSITALARNING O'RNI****Jo'rayeva Dilnozaxon Oybek qizi**

Farg'ona ixtisoslashtirilgan san'at maktabi

"Umumiy fortepiano" kafedrası o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23140448>

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa madaniyati fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanishning o'rni o'rganiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi musiqa madaniyati fani o'qituvchilarining zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish tajribasini aniqlash hamda ularning musiqa ta'limi samaradorligiga ta'siri haqidagi qarashlarini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqotda O'zbekistonning turli hududlarida faoliyat yurituvchi musiqa madaniyati fani o'qituvchilari ishtirokida Google Forms platformasi orqali o'tkazilgan so'rovnoma ma'lumotlaridan foydalaniladi. So'rovnoma natijalari asosida musiqa ta'limida zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanishni takomillashtirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: musiqa madaniyati, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar, musiqa ta'limi, umumiy o'rta ta'lim, ta'lim sifati.

Abstract. This article examines the role of modern pedagogical technologies and digital tools in teaching Music Culture in general secondary schools. The main aim of the study is to identify music teachers' experiences in using modern pedagogical technologies and digital tools and to analyse their perceptions of their impact on the effectiveness of music education. The study uses data collected through a survey conducted via Google Forms among Music Culture teachers working in different regions of Uzbekistan. Based on the findings, practical recommendations are developed to improve the effective use of modern pedagogical and digital technologies in music education.

Keywords: Music Culture, modern pedagogical technologies, digital tools, music education, general secondary education, educational quality.

Аннотация. В статье рассматривается роль современных педагогических технологий и цифровых средств в процессе преподавания предмета «Музыкальная культура» в общеобразовательных школах. Основная цель исследования заключается в выявлении опыта учителей музыки по использованию современных педагогических технологий и цифровых средств, а также в анализе их представлений об их влиянии на эффективность музыкального образования. В исследовании используются данные опроса, проведённого посредством платформы Google Forms среди учителей предмета «Музыкальная культура», работающих в различных регионах Узбекистана. На основе полученных результатов разработаны практические рекомендации по совершенствованию эффективного использования современных педагогических и цифровых технологий в музыкальном образовании.

Ключевые слова: музыкальная культура, современные педагогические технологии, цифровые средства, музыкальное образование, общее среднее образование, качество образования.

Kirish

Bugungi kunda umumiy o'rta ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish hamda o'quv jarayonini zamonaviy pedagogik talablar asosida tashkil etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. O'zbekiston Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025/2026-o'quv yili boshida mamlakatda 11 118 ta umumiy o'rta ta'lim tashkiloti faoliyat yuritgan. Mazkur ko'rsatkich 2024/2025-o'quv yiliga nisbatan 175 taga, ya'ni 1,6 foizga oshgan. Ushbu ta'lim tashkilotlarida jami 6,87 million nafar o'quvchi tahsil olgan bo'lib, ularning 48,8 foizini qizlar, 51,2 foizini esa o'g'il bolalar tashkil etgan.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilar kontingentining izchil ortib borishi ta'lim sifatini yanada oshirish hamda o'quv jarayonini zamonaviy pedagogik talablar asosida takomillashtirish masalasining dolzarbligini kuchaytirmoqda. Bunday sharoitda o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning ijodiy va intellektual kompetensiyalarini shakllantirishga yo'naltirilgan samarali pedagogik yondashuvlarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish muhim vazifalardan biri bo'lib bormoqda.

Shu nuqtai nazardan, umumiy o'rta ta'lim tizimida o'qitiladigan musiqa madaniyati fani o'quvchilarning musiqiy-estetik didi, ijodiy fikrlashi va musiqiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun muhim pedagogik imkoniyatlarga ega. Xususan, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan maqsadli va metodik jihatdan asoslangan holda foydalanish o'quvchilarning faolligini oshirish, ularning o'zlashtirish jarayonini faollashtirish hamda musiqiy kompetensiyalarini rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Bugungi kunda ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish o'quv jarayonining mazmuni va metodlarini takomillashtirishning muhim

yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Musiqa ta'limida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish raqamli vositalar, jumladan, elektron doskalar, audio va video resurslar, mobil qurilmalar hamda platformalardan pedagogik maqsadlarga muvofiq foydalanishni, shuningdek, ular asosida o'quvchilarning faolligini ta'minlovchi interfaol metodlarni tashkil etishni nazarda tutadi.

L.Yihan va uning hammualliflari tomonidan musiqa ta'limida raqamli vositalardan foydalanish bo'yicha amalga oshirilgan sistematik sharhda raqamli texnologiyalarning musiqa ta'limida qo'llanilishi, ularning o'quv jarayonidagi imkoniyatlari va ta'lim samaradorligiga ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamli texnologiyalarning musiqa ta'limi jarayonini boyitish va o'quv faoliyatining turli shakllarini qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. (Liu et al., 2025)

Xalqaro tadqiqotlarda musiqa ta'limida zamonaviy pedagogik yondashuvlar va raqamli texnologiyalardan foydalanishning turli jihatlari o'rganilgan bo'lsa-da, O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa madaniyati fani o'qituvchilarining zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish tajribasi, ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri haqidagi qarashlari hamda ushbu texnologiyalarni qo'llashda duch kelinadigan muammolarni o'rganishga ehtiyoj mavjud. Shu sababli musiqa madaniyati o'qituvchilarining amaliy tajribasini o'rganish mazkur yo'nalishdagi mavjud ilmiy bo'shliqni to'ldirishga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa madaniyati o'qituvchilarining zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish tajribasini o'rganish hamda ularning musiqa ta'limi samaradorligiga ta'siri haqidagi qarashlarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot doirasida quyidagi savollarga javob izlandi:

1. O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa madaniyati fani o'qituvchilari qaysi zamonaviy pedagogik faoliyatlar va raqamli vositalardan foydalanadilar?
2. O'qituvchilar zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalarning musiqa darslari samaradorligiga ta'sirini qanday baholaydilar?
3. Musiqa madaniyati darslarida zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarni qo'llashda qanday muammolar mavjud?
4. O'qituvchilar musiqa ta'limida zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish uchun qanday shart-sharoitlarni zarur deb hisoblaydilar? **Metodlar**

Tadqiqot musiqa madaniyati fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish holatini o'rganishga yo'naltirilgan so'rovnoma asosida tashkil etildi. Tadqiqotda O'zbekistonning turli hududlarida faoliyat yurituvchi umumiy o'rta ta'lim va boshqa turdagi ta'lim muassasalarining 15 nafar musiqa madaniyati fani o'qituvchilari respondent sifatida ishtirok etdilar.

Ma'lumotlarni yig'ish uchun Google Forms platformasi asosida elektron so'rovnoma ishlab chiqildi. So'rovnoma respondentlarning kasbiy xususiyatlari, musiqa darslarida qo'llaniladigan pedagogik faoliyatlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish tajribasi, mazkur vositalarning musiqa darslari samaradorligiga ta'siri, shuningdek, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishda uchraydigan muammolar va o'qituvchilarning takliflarini aniqlashga qaratilgan savollarni o'z ichiga oldi.

So'rovnomada yopiq, ko'p variantli hamda ochiq savollardan foydalanildi.

O'qituvchilarning zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarning musiqa ta'limi samaradorligiga ta'siri haqidagi qarashlari aniqlandi. Yig'ilgan ma'lumotlar miqdoriy va mazmunijihatdan tahlil qilindi. Yopiq va ko'p variantli savollar bo'yicha javoblar chastota va foiz ko'rsatkichlari asosida umumlashtirildi. Ochiq savollarga berilgan javoblar esa mazmunan guruhlashtirilib, asosiy taklif va muammolar umumlashtirildi.

Natijalar

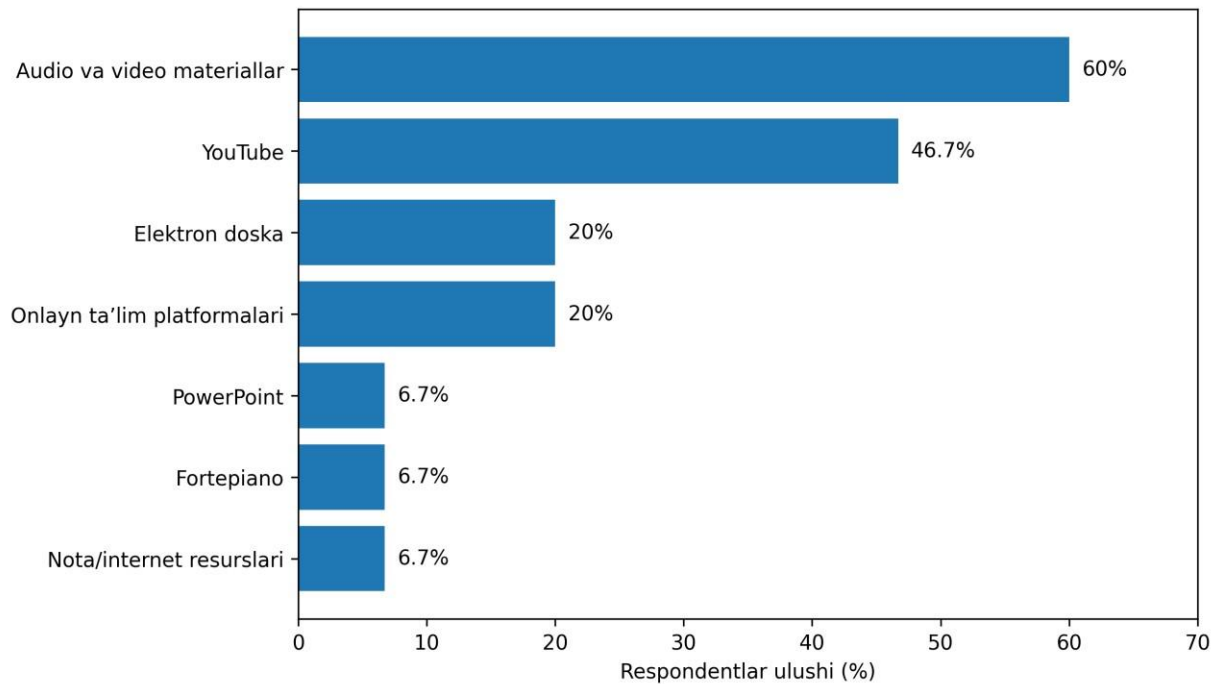
So'rovnomada O'zbekistonning turli hududlarida (Toshkent shahri – 53,3%, Farg'ona viloyati – 20%, Namangan, Navoiy va Qashqadaryo viloyatlari) faoliyat yuritayotgan musiqa madaniyati fani o'qituvchilari ishtirok etdi. Ishtirokchilarning

40 foizi umumta'lim maktablari, 20 foizi ixtisoslashtirilgan maktablar, qolgan 40 foizi esa boshqa turdagi ta'lim muassasalari hissasiga to'g'ri keladi. Pedagoglarning 66,7 foizi 1–3 yillik, 26,7 foizi 4–6 yillik, 6,7 foizi esa 7–10 yillik ish tajribasiga ega. Ular asosan 8–11 sinflar (40%), 1–4 sinflar (33,3%) va 5–7 sinflarda (26,7%) dars beradilar.

Raqamli vositalarning an'anaviy musiqa darslariga qanday qo'shimcha imkoniyatlar yaratishi haqidagi savolga berilgan javoblarda ijobiy qarashlar ustunlik qildi. Respondentlarning 40 foizi raqamli vositalar musiqa asarlarini sifatli tinglash imkonini berishini, 33,3 foizi o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini oshirishini, 26,7 foizi esa yangi mavzuni osonroq tushunishga yordam berishini ta'kidlagan.

Raqamli vositalardan foydalanish holati tahlil qilinganda, audio va video materiallar 60 foiz bilan eng ko'p qo'llaniladigan vosita ekani aniqlandi. YouTube platformasidan foydalanish 46,7 foizni tashkil etdi. Elektron doska va onlayn ta'lim platformalaridan foydalanish har ikkala holatda 20 foizdan qayd etildi. PowerPoint, fortepiano, no'ta materiallari hamda internet resurslaridan foydalanish 6,7 foizni tashkil etdi.

Musiqa darslarida foydalaniladigan raqamli vositalar



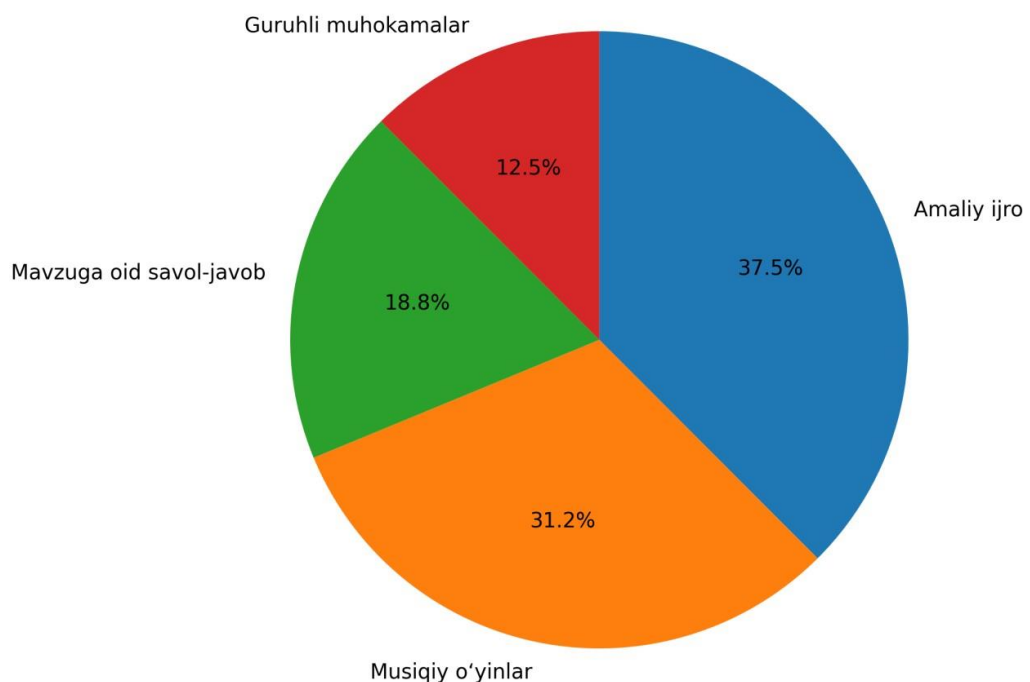
1-rasm. Musiqa madaniyati darslarida foydalaniladigan raqamli vositalar.

Mazkur natijalar musiqa darslarida raqamli vositalardan foydalanish, avvalo, musiqa asarlarini tinglash, namoyish etish va audiovizual materiallar bilan ishlashga yo'naltirilganini ko'rsatadi. Shuningdek, YouTube kabi internet platformalaridan foydalanishning nisbatan yuqori ko'rsatkichi o'qituvchilarning dars uchun videomateriallarni izlash hamda taqdim etishda raqamli resurslardan foydalanayotganini ko'rsatadi.

O'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik faoliyatlar orasida amaliy ijro 40 foiz bilan eng yuqori ko'rsatkichni qayd etdi.

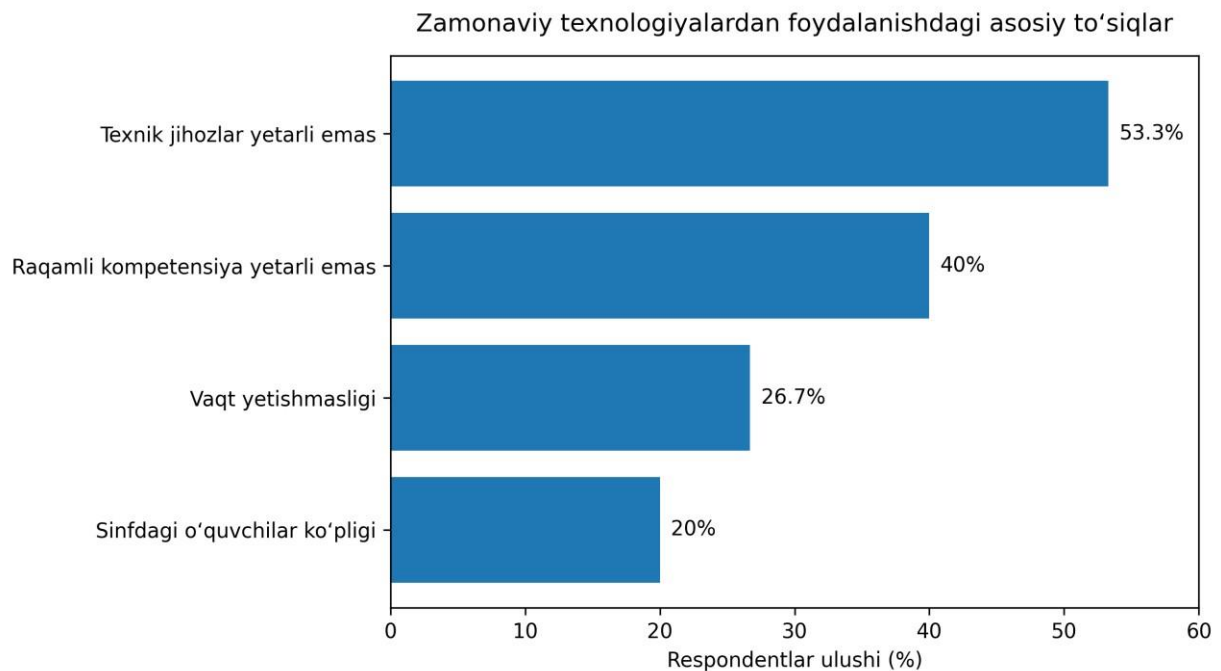
Musiqiy o'yinlar 33,3 foiz bilan ikkinchi o'rinda bo'ldi. Mavzuga oid savol-javoblar 20 foiz, guruhli muhokamalar esa 13,3 foizni tashkil etdi.

Ijodkorlikni rivojlantiruvchi pedagogik faoliyatlar



2-rasm. Musiqa darslarida ijodkorlikni rivojlantiruvchi pedagogik faoliyatlar.

Ushbu natijalar o'quvchilarning bevosita musiqiy faoliyatga jalb etilishi, xususan, amaliy ijro va musiqiy o'yinlardan foydalanish musiqa darslarida ijodiy faollikni qo'llab-quvvatlashning muhim shakllaridan biri ekanini ko'rsatadi.



3-rasm. Musiqa darslarida zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalardan foydalanishdagi asosiy to'siqlar.

Shunday qilib, natijalar zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarga nisbatan ijobiy munosabat mavjudligini, ammo ularni muntazam va samarali qo'llash imkoniyati texnik infratuzilma, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi va vaqt kabi omillar bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Shu sababli musiqa ta'limini raqamlashtirish jarayonida texnik vositalar bilan ta'minlash bilan bir qatorda, o'qituvchilarning amaliy raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishga ham e'tibor qaratish zarur.

Ochiq savollarga berilgan javoblarda o'qituvchilar ushbu muammolarni bartaraf etish bo'yicha aniq yechimlarni ilgari surdilar. Xususan, musiqa xonalarini elektron doska va elektron piano bilan jihozlash zarurligi ta'kidlandi. Ikkinchi tomondan, o'qituvchilar uchun maxsus musiqa dasturlari, videodarslar yaratish va sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish bo'yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish taklifi berildi. Shuningdek, o'quvchilarning ijodiy fikrlashini faollashtirish uchun musiqiy viktorinalar va klaster kabi interfaol usullarni o'quv dasturlariga ko'proq kiritish lozimligi qayd etildi.

Xulosa qilib aytganda, natijalar o'qituvchilarning raqamli transformatsiyaga tayyorligini, biroq ta'lim sifatining oshishi bevosita texnik infratuzilmani yaxshilash va pedagoglarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish bilan bog'liqligini ko'rsatmoqda.

Muhokama

So'rovnoma natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda musiqa madaniyati fani o'qituvchilari dars samaradorligini oshirishda raqamli vositalar va interfaol metodlarning rolini yuqori baholaydilar. Olingan ma'lumotlar xalqaro ilmiy tendensiyalar bilan to'liq mos keladi.

Xususan, L.Yihan va hammualliflarining tizimli sharhida qayd etilganidek, musiqa ta'limida raqamli texnologiyalar o'quvchilarning audiovizual idrokini kuchaytiradi va fanga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi.

Shu bilan birga, natijalar musiqa darslarida amaliy ijro (40%) va musiqiy o'yinlar (33,3%) kabi faoliyatlar yetakchilik qilishini ko'rsatdi. Ushbu holat jahon musiqa pedagogikasida keng tan olingan Kodály (amaliy kuylash va ritm), Orff Schulwerk (musiqiy o'yin va cholg'u ijrosi) hamda Suzuki (eshitish va taqlid orqali o'rganish) metodologiyalari bilan hamohangdir. (Jiang, 2025). Xalqaro tadqiqotlarda ko'rsatilganidek, ushbu metodlar o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilganda va zamonaviy texnik imkoniyatlar bilan boyitilganda yuqori samara beradi.

So'rovnoma davomida aniqlangan infratuzilmaviy to'siqlar (53,3% texnik jihozlar yetishmasligi) va o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi yetarli emasligi

(40%) raqamli transformatsiyani to'liq amalga oshirishga to'sqinlik qilmoqda. Bu shuni anglatadiki, ta'lim tizimida yangi vositalarni joriy etishga bo'lgan yuqori ehtiyoj va o'qituvchilarning 100 foizlik ijobiy munosabati mavjud bo'lsa-da, real amaliyot moddiy-texnik baza hamda o'qituvchining raqamli savodxonligi darajasi bilan cheklanib qolmoqda.

Amaliy tavsiyalar

Tadqiqot natijalari va o'qituvchilarning ochiq savollarga bergan fikrlari asosida musiqa ta'limi sifatini oshirish bo'yicha quyidagi amaliy tavsiyalar ilgari suriladi:

1. **Infratuzilmani maqsadli modernizatsiya qilish:** Umumta'lim maktablaridagi musiqa xonalarini bosqichma-bosqich zamonaviy akustik tizimlar, elektron doskalar hamda an'anaviy cholg'ular o'rnini to'ldira oladigan elektron pianinolar bilan ta'minlash.

2. **Ixtisoslashtirilgan malaka oshirish kurslarini joriy etish:** O'qituvchilar uchun umumiy kompyuter savodxonligi emas, balki aynan musiqa ta'limiga yo'naltirilgan maxsus dasturlar (no'ta muharrirlari, raqamli audio platformalar) va sun'iy intellekt vositalaridan darsda foydalanish bo'yicha amaliy seminarlar tashkil etish.

3. **Musiqiy-pedagogik metodikani raqamlashtirish:** Raqamli vositalarni an'anaviy xalqaro va milliy metodlar (Kodály, Orff yondashuvlari hamda o'zbek maqom va folklor namunalari) bilan uyg'unlashtirgan holda, o'quvchilarni faollikka undovchi videodarslar va onlayn platformalar kontentini boyitish.

4. **Dars yuklamasi va metodik ta'minotni moslashtirish:** Sinfdagi o'quvchilar sonining ko'pligi (20%) va ayrim hollarda vaqt yetishmasligi (26,7%) muammosini kamaytirish uchun musiqa darslarida guruhli ishlash, loyiha metodi va musiqiy viktorinalarga moslashtirilgan elektron resurslarni ishlab chiqish va joriy etish.

Xulosa

Ushbu maqola O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida musiqa madaniyati fani o'qituvchilarining zamonaviy texnologiyalardan foydalanish borasidagi real amaliy holatini va qarashlarini ochib berdi. Xulosa qilib aytganda, bugungi kun musiqa o'qituvchilari raqamli vositalarning pedagogik imkoniyatlaridan foydalanib, ularni darslarda tadbiq etishga intiladilar.

Yuqorida taqdim etilgan so'rovnoma natijalaridan kelib chiqib aytish mumkinki, umumiy o'rta ta'lim maktablarining texnik jihozlanishi darajasini tubdan yaxshilash va pedagoglar malakasini oshirish tizimini maqsadli isloh qilish musiqa ta'limi sifatini yangi bosqichga olib chiquvchi asosiy shartlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bakhtibaev, A. T. U. (2025). The combination of innovative technologies and classical methods in music education. *Science and Education*, 6(12), 412–420. <https://openscience.uz>

2. Biasutti, M., Merrick, B., & Joseph, D. (2026). Technology-enhanced creativity in K-12 music education: A scoping review. *International Journal of Music Education*, 44(2), 215–229. doi.org
3. Gagica-Rexhepi, A., & Çeliktaş, M. (2024). *Evaluating the effectiveness of using digital technologies in music education*. ResearchGate.
4. Jiang, Q. (2025). The impact of Kodály, Orff Schulwerk, and Suzuki music teaching methods on the development of students' musical abilities: A systematic review. *International Journal of Educational Research Open*, 8, Article 100392. doi.org
5. Liu, Y., Tran, V. C., Kiss, B., Tun, Z. O., Szabó, N., & Józsa, K. (2025). The use and effectiveness of digital tools in elementary music education: A systematic review. *Music & Science*, 8, 1–23. doi.org
6. Mielke, L., & Andrews, R. (2023). Digital tools and pedagogical challenges in primary school music classrooms. *Music Education Research*, 25(4), 481–495. doi.org
7. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. (2026). *Vazirlik rasmiy veb-sayti*. <https://uzedu.uz>
8. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). *O'zbekiston*
9. *Respublikasining rasmiy statistik ma'lumotlari*. <https://stat.uz>